

MAGYAR KURIR

A' FELSÉGES CSÁSZÁR ÉS APOSTOLI KIRÁLY KE-
GYELMES ENGEDELMÉBŐL.

Indúlt Bétsből, Pénteken, December 9-dik napján, 1814-dik esztendőben.

Német Ország.

A' miképen Berlinből tudósítottunk, a' Felsőges Pruszsiai király a' közelebbi mult November 10-dik napján azokat az uradalmakat, mellyeket hertzeg *Hardenberg* miniszternek és *Vahlstadt* *Blücher* Feld Marsalnak megbetsülhetetlen érdemeikre nézve, ígért vala, már megis adta, az elsőbbnek a' Lügeni Kommandátorságot (az az, a' Német Rendhez tartozó Jóságnak valamely részét) és a' Guilitzi uradalmat, mellyet néhai II-dik Fridrik Király a' megbólt Gróf Pritvitznek ajándékozott vala örökösen azon hasznos szolgálatajára nézve, mellyet ez a' Kúnesdorfi véres ütközetben mutatott vala. Ez a' Kúnesdorf, az Oderai Frankfurtum mellett fekszik, a' hol 1757-dik esztendőben, néhai Cs. kir. Főhadivezér *Laudon* a' Pruszsok ellen hadakozó Orosz Császári hadi seregeknek segítségére menvén, *II-dik Fridrik* királyt nagyon megverte. Ebben a' tsatában sebesített meg ama híres Német Verairó Obristlieutenant *Kleist* is, kinek munkái sok Magyar tudósoknak kezeiken forognak. A' nevezett Pruszsiai miniszternek, és Feld-Marschallnak ajándékozott uradalmoknak egyike a' *Lebari* kerületben fekszik; a' másika pedig, mellyet Hertzeg *Blücher*nek ajándékozott, alsó Silesiában az Oelsi hertzsegségben.

Ennekelőtte már közelített a' M. Kurir Érd. Olvasóival; hogy a' Hannoverai Vá. Fejedelemség királlyágra emeltetett legyen. Ezt az örvendetes történetet mind azon Országban, mind annak minden templomaiban, még a' Zsidó synagógákban is közönséges Te Deum laudamussal, és ágyú ropogásokkal ünneplették meg a' lakosok. Hannovera városában November 21-dik napján nagy bál és gazdag vendégség volt — Azok a' nyoltz igen szép szürkelovak, mellyek a' Frantziáknak Hannoverába való beütések előtt Anglia Országba küldettek vala, most visszavitettnek és abba az igen pompás gálahintóba fogattatnak a' mellyben a' Hannoverai király fog a' nevezetesebb ünnepnapokon ülni.

Ejzaki Amérikai Szabad Státusok.

A' mult November 19-dik napján hivatal szerint való levelek és újságok is érkeztek Londonban, mellyek nevezetes dolgokat foglalnak magokban; nevezetesen azt a' békességes alkudozást, melly a' Genai congressusban az Amérikai és Angliai követek közt folytatott, de a' melly még eddig homályban volt. Erről a' Congressusról, az Amérikai Szabad Státusoknak mestani Előülője Madison James, így írt a' mult Oktober 10-dik napján a' Washingtonban tartott Congressusnak: Azokat a' dolgokat terjesztém a' Congressus eléibe, a' mellyeket a' Kormányzók épen

most vett Gentből a' maga meghatalmazott követjeitől. Minekelőtte az onnan jött fontos actákat egész valóságokban közölhetném a' Congressussal, azokat a' feltételeket írom meg, a' mellyeket az Anglus Commissáriusok *Lord Gambiet, Henri Pombourd, és William Adams* a' mult Augustus 8-dik napján tartott gyűlésben az Amériikai követeknek általadtak. Ezek a' feltételek így következnek:

1-ör) Hogy minden Anglus kereskedő hajóktól elraboltatott hajóslegények, és katonák adattassanak vissza — 2-or) hogy a' N. Britanniaival szövetséges Indusokis zárattassanak békességbe, és hogy az ő tartományaik, és szövetséges Státusoknak tartományai közt való határok jegyzessenekki. Ez egy olly feltétel, melly nélkül békesség nem lehet. 3-or) a' szövetséges Státusoknak és N. Britanniainak trtományai közt való határok mutattassanakki. 4-er A' N. Britanniai Kormányzék a' Szövetséges Státusok polgárjainak bizonyos megjutalmaztatásáért megfogja azt megengedni, hogy a' N. Britanniai határokbau halászassanak, és haljaikat megszáritbassák. 's a' t.

Az Amériikai Commissáriusok (*Adams, Bayard, Clay, Russel, és Gallatin*) következő két tikkelyt tettek fel, ugyanint 1-ör) Ez a' szó *Blocade*, és a' neutrális s' hadakozó hatalmasságoknak jussaik határozottassanak meg. 2-or) azok a' személyek, a' kik a' hadizenés előtt és után hajóikat elvesztették, azokért fizetessenek meg.

Az Augustus 19 dik napján tartott conferentiában az Angliai Commissáriusok az ő Kormányzéseknek akarattjokat és feltételeiket következőképen magyarázták meg: 1-ör) Az Amériikai Státusoknak sem tengeri hatalmok, sem erősségeik ne legyenek a' száraz föld mellett lévő tengereken; e' pedig mérséklett kívánság, mivel N. Britannia az Amériikai partokon való hatalmának megnagyobbítását nem ki-

ványa. 2-or) A' felső tengertől egész Missisipeig egy uj linea vonattasson, és hatalma legyen Angliának ezen folyóvizen hajókázni. 3-or) Hogy Halifax és Quebec közt egység lehessen, a' Szövetséges Státusok a' Main kerületnek egy részét Angliának engedjék által. 's a' t.

Az Amériikai Commissáriusok azt írták az ő Kormányzéseknek, hogy ha szinte semmi parantsolatot nem vettenekis atol: mégis mindazáltal köteleességeknek esmértek az Angliai Commissáriusoknak feltételeiket egyenlő szívvvel és akarattal megvetni, magok előre látván azt, hogy az ő Kormányzések azokat mint az északi Amériikai Szabad Státusoknak ártalmas dolgokat bizonyosan nem fogják helybenhagyni.

Még azon a' napon, t. i. Augustus 19-dik napján egy jegyzést adtak által az Anglus Commissáriusok az Amériikai meghatalmazott Commissáriusoknak, mellyben arról igyekeztek őket meggyőzni, hogy Angliának nem tételje a' maga határjait kiterjeszteni, hanem mostani örökségeiket minden jóvendőbéli megtámadástól bátorságosokká tenni; és mivel Nagy Britannia' világnak ezen részében az Amériikai Státusoknál sokkal erőtlenebb, méltán attól félhet, hogy ezek Angliát onnan kiszorítják és minden kereskedéseket semmivé teszik.

A' Gentben (Gandavumban, a' Flandriai Grófságnak fő városában) lévő, s' Anglus Commissáriusokkal alkudozó Amériikai Commissáriusok, ennek a' Szabad republikának, Státus titoknokját *Monroe* urat Augustus 12.dik napján a' következő tárgyakról tudósították: Ime ideragasztjuk azon meghatalmazottságnak inássát, mellyet az Angliai Commissáriusok a' vélünk tartott gyűlésben előnkbe terjesztettek. Ennek szoros foglalatja abból áll, hogy az Angliai Kormányzék szívesen uhajtya azt, hogy mind a' két részről igaz és állandó békesség legyen. Egyszersmint azt is világosan kimondották, hogy az Angliai

kormányzók noha szívesen kívánja a' békeséget, mindazáltal már előbbi kijelentett plánumától és feltételeitől semmi pontban elnem állhat. Erre az Amerikai meghatalmazott Commissáriusok azt felelték, hogy őkis minden tévovázás nélkül ohajják a' békeséget; mindazáltal az Angliai kormányzásoknak kívánságára és feltételeire tellyességgel nem állhatnak, mint olyakra, mellyek az Amerikai Szabad Státusoknak tekinteteket megkísinyítik. Ekkor akként nyilatkoztatták ki az Anglus Commissáriusok önnön magokat, hogy ő nekiek a' következendő tárgyakra adatott hatalom: 1). hogy a' kereskedő hajókon találtató hajós legényeket az Amerikai hajóktól mindenkor visszakívánhatják. 2). hogy az Indusokat a' békeségbe bészoríthatják, és az ő tartományaiknak határát bátorságossá tehetik. 3). hogy azon határoknak megvisszálását a' békeséges alkudozásban az Amerikaiaktól kívánhatják. 4) ezen pontra nézve azt mondhatják, hogy Angliának tellyességgel nem tzelja a' maga Státusait öregbíteni, hanem hogy az által minden jóvendőbe eshető villogásnak eleit akarja venni. Aztis megismerték, hogy az Amerikai Státusoknak tökéletes jussok legyen arra, hogy ő nekiek a' tengereken koloniáik legyenek; de hogy az Angliai birtokokban halászhassanak, és fogott halaikat ottan szárihassák, azt az előbbi békeséges trakták szerint megnemengedbetik.

Kinemjelentették ugyan az Anglus Commissáriusok, mellyek legyenek azok a' folyóvizek és tengerek, a' mellyek másokat kirekesztő jussal Angliához tartozzanak; mindazáltal azon meghatározásokból, a' mellyeket elő hordtak, általlehetett látni, hogy ők egyáltalában azon just magoknak akarják tartani — Minekutána az Angliai Commissáriusok azt kinyilatkoztatták volna, hogy ők a' nekiek adatott hatalom szerint, velünk tovább nem alkudozhatnak, tőlünk azt kívánták tudni, ha

valljon; hatalmunkban van-e az, hogy velek továbbis alkudozhassunk, és van-e ezen tárgyak közt csak egyis, mellyről alkudozni szükségünk nem volna. Kívánták tudni, hogy mi magunk részérőlis nyilatkoztatnánk azon tárgyakat, mellyeket Amerikára nézve kijelenteni szükségesnek ítéltünk, hogy ennél fogva azt jól megfontolhatnánk, 's arra választ adhatnánk.

Még azon napuak estéjén feleletet vetünk az Anglus Commissáriusoktól, de mi sem késtünk a' nekiek adandó válaszzsal, mellyben őket arról tudósítottuk, hogy mi az Indusokkal való békeségről, az ő határjaikról és a' halászatról, a' mi kormányzékünktől semmi utasítást nem vettünk. Noha ezen pontok között az első személyes öszvejövetelünkben, semmi meg nem határozott szoroson: mégis mindazáltal hihetőnek lenni láttatik, hogy azok semmifele formában felnem vétetődhetnek az alkudozásba. Mi mindazáltal azoknak resultátumokról, avagy következésekről semmit sem kívántunk előre meghatározni, de az alkudozást sem akartuk egyszeribe félbe szakasztani.

A' következtetett napon tartott gyűlésünkben az Anglus Commissáriusoknak megmagyaráztuk, hogy mi az első és harmadik pontokra nézve már instructiókat vettünk, egyszersmind efeikbe terjesztettük azokat a' tárgyakat, a' mellyekre nézve mi a' mi kormányzékünknek végzése szerint velek alkudozhattunk; ugymint 1-ör) Ennek a' szónak *blockade* szoros meghatározásáról, és halehetséges lehet, a' neutrális és hadakozó nemzetségeknek egyéb jussaikról. 2-ör) a' kár kipótolásnak bizonyos esetekben való jussáról, a' midőn t. i. a' kereskedő hajók vagy elvétetnek, vagy elszakmányoztatnak; egyszersmint azt is tudtukra adtuk, hogy minékünk az Indusokkal való békeségről és a' halászatról semmi instructiónk, avagy utasításunk nintsen.

Mégjegyeztük azt is, hogy a' N. Britanniai és éjszaki Amerikai kormányzások

Rőgt semmi tanácskozások nem voltak ezen pontokról, és mivel azon írásban is, melyben Lord Castlereagh az alkudozást projectálta, egy szóval sem tétetett emlékeztetnem is lehetett azt vársai, hogy a' mi kormányzékunk azokat megvisgálya 's minékünk instructióba adja; hogy előre tudni lehetett, hogy a' mi instructioink oly tárgyra fognak szoríttatni, a' mellyek a' két nemzet közt való villongást okozták, következésképen, hogy a' szövetséges Statusok és N. Britannia között való békesseges tractában az Indusok földje határjainak megállapítása egy általjában új és példa nélkül való dolog. Az illy feltételek, sem az 1783-dik békesseges tractában, sem más alkudozásokban soha fel nem vétetődtek, következésképen e' két nemzetek közt való kékesseghben soha helyet nem találtak.

Mindazáltal reményleni lehet, hogy ha a' N. Britannia és Amerikai Szabad Statusok közt a' békessegh megkészhülhet, azt az Indusokkal való békessegh is követni fogja; sőt a' mint tudósítottunk, már most azok a' Commissarijuszok is kinevezettek, a' kik velek alkudozni fognak; vagy talán a' velek való békesseges alkudozás már tökéletességre is ment, és miis, mivel a' szövetséges Statusoknak semmi okok nintsen arra, hogy az Indusok ellen különös háborút indítsanak, bizonyosan minden szempillantásban készek fognak lenni a' velek való kékesseghkötésre.

Helvétziai Republica.

Ez a' Republica a' 14-dik században kezdett ki kerekedni, 's elöinte tsak három kantonból, ugymint a' Sveitzi, Urii, és Unterwaldenből állott, mellyek 1308-dik esztendőben az Austriai törvényes uroktól elpartoltak, és Tigurum, Berna, Basilia,

Schafhausen, Geneva, 's több, Németbirodalombéli népes városokkal öszre szövetségvén, magokat különös szabad Statusú tettek; későbbben ugymint 1332-dik és 1352-dik esztendőkkben négy tartományok, ugymint Luzern, Glárus, Zug, és Berna melléjek állottak, mellyeknek példájokat 1481 és 1513-dik esztendők közt a' Freyburgi, Solothurni, Baseli, Schafhouseai, és Apenzelli tartományok is követték. Ezeket a' Kantonokat az 1648-dik esztendőbeli Westfáliai békesseghis jussaikban, és szabadságokban megerősítette.

Melly hatalmas nemzetté lett legyen ez a' kicsinyből nagygyá lett Republica, annak históriája eléggé bizonyítja; mivel jó katonák voltak, közzülök időjártával, és mivel igen megszaporodott ennek a' köztársaságnak népeisége: tsak nem minden Európai uralkodó fejedelmek, ki többet, ki kevesebbet hadi szolgálatba vett közzülök, és mivel igen híveknek találtattak, azokat testörzőikké tettek.

Az utolsó Párisi békesseget, semmi rendelések nem tétetvén ezen köztársaságnak jövendőbeli állapotjáról, hanem egészen magoknak hagyattván a' kantonok, ki egy ki más részre hajlott. Sokan az előbbi frantzia constitutiót megizelvén, a' mellett akartak maradni; mások a' régi constitutióhoz hajlottak, ismét mások egészen reformálni igyekeztek hazájokat. Mivel tsak nem minden Kantonnak másmas igazgatás formája volt, ugymint aristocratica, aristocratica-democratica, vagy egészen democratica, meg nem tudtak egymással egyezni, mitsoda formába öntsek új constitutiójokat; e' volt az oka, hogy tsak nem mindeu kantonban támadások estek. A' kantonoknak új constitutiójokat előszámlálni sok volna, de nem is szükséges.

A' Vallis kántonban avagy kerületben Bétsi, Pétersburgi, Londoni Tigúrumban lévő követek azoknak a' Vallisi deputátusoknak, a' kik azon kantonnak új constitutióját a' megvizsgálás végett benyújtották, ekként feleltek: Az alább írt meghatalmazott ministerek, és rendkívül való követek, a' nekik megvizsgálás végett benyújtott actákat és kérdéseket, a' mellyek az ő hazájoknak organisációját tárgyazzák, megkülönböztették azoktól, a' mellyek a' helybéli hasznokat érdeklik, és az elsőbbség közül azokat, mellyek a' Constitúció fundamentos szikkelyeit érdeklik. A' szövetséges hatalmasságoknak töljök az, hogy a' szabad népnek tisztviselőit politica állapotokban össze szorítsák: mindazáltal az ő ministereik, hogy ennek a' Vallisi Kantonnak boldogsága megmaradjon, és az egésznek javával se ellenkezzen, a' jelenvaló körülményeket behűnytt szemekkel el nem nézhetik. Hogy a' Vallisi kantonnak javát és előmenetelét munkálódják, azt avval bizonyították meg, hogy az alább feljegyzettek által azokat a' főbb nehézségeket, a' mellyek a' respublikában hasonlást okoztak, eligazítani kívánják 's a' t.

A' Solothurni Kantonnak közönséges gyűlésében, mely a' múlt November 21-dik napján tartatott néminémüképen tudósított az azon holnap 12-dik napján kiütközött támadásnak körülményeiről, és elfogattatván, annak szerzőjét megis büntette — Azok a' válaszlevelek, a' mellyeket az Aargaui, Solothurni, Bási, Bünden, Schaffhousei, és Waadi kormányzettek azon pasquillusra nézve küldöttek, mellynek neve *Aufruf an die Schweitzer*, a' Solothurni közönséges gyűlésben elolvasattak. A' három utolsó Kantonokban egészen esméretlen volt ez a' motkos írás. Az általok kiuevezetett Commissionának javasolására a' voksoknak többsége mellett, a' Tessini kantonban támadtt villougáznak megfojtására és az azt indítóknak megbüntetésére Commissariusok küldöttek.

Ennek a' Tessini kantonnak új Constitutiója mely a' helybehagyás végett a' múlt Julius 29-dik napján a' közönséges gyűlésnek (Tagsatzungnak) által adatott. a' nemzeti képviselők értelmek szerint egészen aristocraticai kormány formáját foglalt magában; a' pedig mellyet a' múlt Október 24-dik napján beadtták, democraticai.

Ez az utolsó sok aprólékosságokkal volt felruházva, mellyek egy részről mind azokat a' hasznokat; a' mellyeket a' jól elintézett democratiától várni lehetett volna, előre megvetették, más részről az egész constitúciónak alkotmányát elkerülhetetlenül ledöntötték volna. A' Tessini kantonnak nemzeti képviselői kerületekre osztatták fel, mellyek az ő jussaikat két nemzeti képviselő által kívánták volna igazgatni. Ezeket a' képviselőket pedig az ő értelmek szerint a' polgároknak értelmes tagjai közül még pedig olyanok közül kellett választani, a' kik eránt legnagyobb bizodalommal viseltetik a' nép.

A' többi a' mi a' dolognak természetéhez nem tartozik, elhalgatván, csak azt hozzuk itt elő, a' mit a' kiuevezetett commissió a' Kantonnak gyűlésében előadott, és megis határozottat; ugymint 1.) hogy a' Tessini Kantonnak az a' constitúciója, mely Október 24-dik napján előadott, a' gyűlésnek védelme alá nem tartozik 2.) hogy azok a' nehézségek, mellyek a' Kanton constitúciója ellen tétettek, a' lehetőségig elhárítatván új alkotmány készítésen. 3.) hogy a' Commissió ezen pontban egyetértőleg legyen a' kormánnyal, 4.) hogy az ott lévő külföldi követek is az új alkotmánynak készítésében jelen legyenek, 's tőlök tanács kérettesen; végtére és 5.) hogy ezen dolognak további folyásáról jelentés itélődjön.

Olasz Ország.

Az a' lovas zászló, mellyet a' kanton

15 éves Pápa az Angliai Régens Hertzeg Huszár-Regementjéből való Lovas Kapitányt *Bartoffy András* urnak által adott, ez a derék hazánkfia azon Regementnek fő hadi szállására Banoniába vivén azon derék sereg obersterének *Proháska* urnak Nov. 13-dik napján általadta; a ki azt a templom előtt parádéba állott Regement eleibe vitte, s annak bemutatva, előbreszélvén, ki küldötte legyen azt, és minéni tisztelettel tartozik ő Szentségének ezen megbetűlhetetlen ajándékáért. Jelen voltak ezen pompás tselekedeten Baró *Eckhart* és Baró *Stephanini* Generálisok és mások is a Stabális Tisztek között.

November 14-ik napján a most nevezett kommandirozó Generális Baró *Eckhart* a Bononai Státiót elhagyván, azon Regementnek kormányát General Baró *Stephanini* nek adta által, a ki annakelőtte a Cs. Kir. hadi népek kormányát a Parmai és Piaczentzai hertzsegekben kommandéroztá.

Első *Joakim Napoleon* Nápoly ország Király, a mult November 14-dik napján következő végzést tétetett közönséggé: Minekutánna azokat az akadályokat, mellyeket a mi Szitzilia országban lévő jobbágyaink a hazájokba való visszatérésben szenvednek, megfontoltuk volna, azoknak visszatéréseket a jövő 1815-dik esztendő első hónapjának első napjáig halasztottuk. Reménylünk, hogy a Sziciliai Kormányzók ezeknek hazájokba való visszatéréseket tovább akadályoztatni nem fogja.

Ő N. Britanniai Felségének meghatalmazott Ministerje, és a kősep tengerben

lévő Anglus hajóseregeknek fő Vezérje *L. Benti* k, a ki egynéhány hetekkel ennekelőtte Londonba ment, onnan a mult Nov. 14-dik napján a Fels. Szárdinai király mostani lakóvárosába vissza tért, és ennek e Felségnek tiszteletére menvén a reá bizott dolgokat megbeszéllette. — A Génuai kormányzók a nem régiben Chivari mellett történt szerentsétlen hajótörésnek okait keményen megvizsgáltatván, annak büntökösát *Quetta Nicolót*, a ki a maga embereire illendőképen nem vigyázott, és azokat az intézeteket, mellyek a hajótörésnek eltávoztatására szükségesek lettek volna meg nem tette két, esztendei tömlötzre, e mellett a hajó árának és az azon volt portékáknak megfizetésére szententziázta.

Nov. 6-ik napján az a Püspök, a kit Pápa ő Szentsége Északi Amerikának New Yorki (Uj Eboracumi) tartományába rendelt vala, Rómában felszenteltetett. Ezt az Egyházi dolgot a Fermoi Érsek *Brancadoro* Cardinális vitte végbe több Püspököknek segítségével, és sok nézőknek jelenlétekben, a kik közt az előbbi Herriai Királyné is fiaival együtt jelenvolt. — A Római Szent Széknek mostani Fő kamarása *Pacca* Kardinális egy hirdetményt tétetett közönséggé Novemb. 8-dik napján, mellynek foglalatja a következő vala, hogy minekutánna a Róma városában találtató barát és Apátza klastromok bétöltettek volna, az ő Szentsége parantsolatjára, a több Romai Státusokban találtatandó klastromok is azonnal lára állittassanak.

Dec. 7-dik napján adtak 100 Forint Huszas pénzért 259 $\frac{2}{3}$ forintot Váltó-tzedulában. Egy Cs. aranyért 11 forintot 59 krt.